№ 61 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 20 **1902** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 20 № 61

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

(30-Դ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ **1902** ԹՒԱԿԱՆԻՆ

«ՄՇԱԿԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՐ ՊՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն եւ մէկ եւ տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն եւ ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր. երկու ամսվանը՝ 2 ր. եւ մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 7 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա եւ Բարօնսկայա փողոցների անկիւն), իսկ ԲԱԳՒՈՒՄ—Ն. Դաւթեանի մօտ։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար եւ առհասարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Տիկին Սրբուհի, Գարեգին եւ Ռուբէն Երիցեանները խորին շնորհակալութիւն են յայտնում բոլոր այն հոգեւորական եւ աշխարհական անձերին, որոնք պատւեցին հանգուցեալ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԵՐԻՑԵԱՆԻ

յիշատակը՝ իրանց ներկայութեամբ, նամակներով ու հեռագիրներով։ 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարելի է գործել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Երեւանից. Նամակ Բագուից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Թիւրիմացութիւն։

ԿԱՐԵԼԻ Է ԳՈՐԾԵԼ

Մեր քաղաքներում գտնվող պանդուխտ գիւղացիները, իրանց տները վերադառնալով, իրանց հետ տանում են գիւղ իրանց վաստակած փողի հետ միասին նաեւ զանազան իրեր։ Այդ իրերի ցուցակի մէջ մենք գտնում ենք զանազան զարդեր, ձոթեր, զգեստներ, տան կահկարասիներ և անուշեղէններ։

Բայց կայ մի կարեւոր իր, որ շատ սակաւ դէպքերում է մտնում այդ ցուցակի մէջ։ Դա գիրքն է։ Այդ իրը շատ հարկաւոր է գիւղի համար, նրան մեծ դեր է վիճակված ժողովրդական կեանքում. նա պէտք է նպաստէ գիւղացու նոր կենցաղը գիտակցական և խելացի դարձնելու։ Եւ սակայն, դժբաղդաբար, գիրքը չէ մտնում գիւղը այն չափով, որ կարողանար էական գործ կատարել այնտեղ։

Մեր քաղաքների ինտելիգենտները կարող էին այդ գործին օգնել, զարգացնելով ժողովրդական համալսարանի գաղափարը, որը այժմ համակրութիւն է գտել ոչ միայն մայրաքաղաքներում, այլ և գաւառական կենտրոններում։ Քաղաքը իր հանրամատչելի դասախօսութիւններով, ժողովրդական թատրոնի ներկայացումներով, խելացի զուարճութիւններ կազմակերպելով, օգտաւէտ հրատարակութիւններ տարածելով պէտք է ընտելացնէ ժողովրդի ստորին դասակարգերը գնահատելու կուլտուրական բաւականութիւնները։

Պանդուխտը շատ անգամ տարել է գիւղ զանազան հիւանդութիւններ և շռայլ կեանքի սովորութիւններ ու դրանցով վնասել իր գիւղին, փոխանակ օգտաւէտ լինելու։ Բայց երբ նա կը գնայ այնտեղ կուլտուրական ազդեցութիւնների մի որոշ տրամադրութեամբ, կուլտուրական մի որոշ պաշարով, այն ժամանակ նա կարող է գիւղի մէջ սերմեր գցել աւելի բարեկիրթ և խելացի կեանքի համար։

Իսկ քանի որ քաղաքի կեանքի կուլտուրական օգտաւէտ մասը կը մնայ անմատչելի պանդուխտի համար, զարմանալի չը պէտք է երեւայ, եթէ գիւղը ոչ մի օգուտ չունենայ քաղաքից, այլ եւ վնասվի։

Եթէ մեզնից շատերը չեն կարող գիւղերը գնալ այնտեղ գործելու, գոնէ աշխատէին բարերար ազդեցութիւն ունենալ այն գիւղացիների վրա, որոնք ժամանակաւորապէս գնում են քաղաքներ աշխատանք որոնելու և իրանց նիւթական կարիքների պակասը հոգալու։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Մարտի 15-ին

Երէկ յանկարծ լուր տարածվեց Կաթողիկոսի Երեւան գալու մասին։ «Վեհափառը գալիս է ծագած աղմուկները դադարեցնելու, հակառակ կողմերին հաշտեցնելու». այս լուրերը սկսեցին պտտել բերանէ բերան։ «Վեհափառը գալիս է անձամբ տեսնվելու պատգամաւորների հետ», ասել էր Սուքիաս արքեպիսկոպոսը։ Ցուզված մտքերը խաղաղվեցին. ինքն Ամենայն հայոց Կաթողիկոսը գալիս է անձամբ քննելու իր փոխանորդի եւ իր ժողովրդի մէջ ծագած երկպառակութիւնը։

Եւ մարտի 14-ին, հինգշաբթի օր, երեկոյեան ժամը 4-ին, Վեհափառ Կաթողիկոսը մուտք գործեց Երեւան։ Պէտք է խոստովանվենք, որ ոչ մի առաջնորդարան իր Վեհապետին ցոյց տուած հիւրասիրութեամբ չէ կարող մրցել Երեւանի առաջնորդարանի հետ եւ ոչ մի թեմակալ այն ընդունելութիւնը չունի Կաթողիկոսի մօտ, ինչպէս Սուքիաս արքեպիսկոպոսը։ Օրը «տարաժամ» լինելով՝ Վեհափառը հանգստացաւ։

Ուրբաթ օրվայ առաւօտը սաստիկ ցեխոտ, անձրեւային, մռայլ առաւօտ էր. ո՞վ էր գժվել այդ եղանակին ոտը տանից դուրս դնել։ Կառքերը սլանում, առաջնորդարան են տանում իրբ Կաթողիկոսից հրաւիրված մարդկանց։ Կաթողիկոսը հրաւիրում է Թայիրեանի կտակակատարներին, իր ուշադրութեանն է արժանացնում նրանց՝ պատւելով Երեւանի ժողովրդին պատկանող բարերարի յիշատակը։ Շատ բարի։ Բայց մի եւ նոյն ժամանակ չէ մոռացվում Երեւանի յայտնի փաստաբանը։ Սուքիաս արքեպիսկոպոսը կանչեց եւ Կաթողիկոսին ներկայացրեց այնպիսի մարդկանց, որոնց վկայութիւնը իր շահերին պիտի ծառայէին, իսկ միւս կողմը մոռացվել էր միանգամայն։ Սուքիաս արքեպիսկոպոսի նախագահութիւնից եւ նրա ապօրինի հակաժողովրդական վարմունքից դժգոհ պատգամաւորները խորհրդակցեցին ներկայանալ Կաթողիկոսին, եթէ նա չուզենայ կանչել եւ լսել նաեւ իրանց ձայնը, բայց չտապելու կարիք չը կար։ Նախ՝ որ անտանելի ե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ

(Կարլ Տավաշերնա)

Մի ամենախաղաղ եւ խուլ երկրում, որպիսին է Ջունդի եզերքը, գտնվում է Սանկտ-Միքէլ քաղաքը, շրջապատված աւազոտ դաշտերով, մի փոքրիկ քաղաք, որ ունի իր հաստատ օրէնքները, իր սեփական վարչութիւնը եւ իր դպրոցը։

Իրիկնադէմին, այդ քաղաքի արեւմտեան մասում, փարոսի մօտ գտնվող բլուրից լսվում էին երաժշտական ձիգ ձայներ.—հովուական սրնգի դայլայլիկներն էին։ Եւ քիչ ժամանակից յետոյ, փղձկացնելով զանգուրակները, վերադարձաւ արօտատեղից նախիրը, որի ետեւից քաշ էին գալիս փոքրիկ տաւարածները, որոնց մերկ ոտները եւ թուխ ծնկները ծածկված էին թանձր փոշիով։

Աղախինները շտապով դուրս եկան նախիրի առաջ եւ ամեն մէկը տուն քշեց իր կովը, որի ծծերը ուռած էին կաթից։

Քաղաքի հարաւային մասում կառուցած զինուորական բանտում սովորական կարգադրութիւններն էին անում. համարում էին բանտարկեալներին եւ փոխում էին պահապաններին։ Շղթաների զրնգոցը եւ զինուորների խօսքերը խառնվում էին միմեանց հետ։

Երկյարկանի դեղնագոյն բանտը, շրջապատված բարձր պարիսպներով, մի կողմից ծածկված էր կանաչազարդ հաճարիներով, մինչդեռ չինութեան հակառակ երեսը, որը նայում էր դէպի մեծ հրապարակը, ուր խոտը դեղնել եւ չորացել էր երաշտից,—մերկ էր եւ սպառնացող իր խորհրդաւոր դարբասով։

Աւելի բարձր, դէպի աւազոտ դաշտը տանող մեծ փողոցի վրա, քաղաքի մուտքի մօտ, գտնվում է կօզակների զօրանոցը՝ մի երկար եւ ցածրիկ փայտեայ չինութիւն։ Դոնի զաւակներն երգում էին իրանց մելամաղձոտ երգերը, որոնք դրւատում են իրանց լայնատարած «ստեպները» եւ սանձարձակ արշաւանքները։ Երգերի ձայնը հասնում էր քաղաք եւ բնակիչները ասում էին. «Շուտով անձրեւ կը գայ. կօզակները սկսեցին երգել»։

Երկրորդ յարկում, ուր բանտարկված էին պարտքերի համար, Հէյկի Հիւտօնէն կանգնած էր իր պատուհանի մօտ։ Վերջալոյսի կարմրութիւնն արդէն անհետացած էր. Նա կարող էր հանգստութեամբ թարմ օդ ծծել, որովհետեւ այդ տեսա՛կ բանտարկեալների վրա մեծ խստութիւն չէին բանեցնում։ Սրանք վտանգաւոր չարագործներ չէին, ուստի նրանց պատուհաններն էլ կիսաբաց էին։

Վաղը Հիւտօնէնի բանտարկութեան ժամանակը պէտք է լրանայ, եւ նա կարող է տուն վերադառնալ ու խոտը հաւաքել։

Հէյկի Հիւտօնէնին բանտ էր նստացրել պարտատէրը մի քանի մարկի պարտքը չը վճարելու համար, այն էլ մի այնպիսի ժամանակ, երբ նրա ներկայութիւնը շատ հարկաւոր էր գիւղական գործերի համար։ Սկզբում այդ հանգամանքը խիստ բարկացրեց, բայց յետոյ նա հանգստացաւ։ Ծիշտն ասած՝ նրանից ինչ կը պակասի բանտում նստելուց։ Դրանով նրա բարի համբաւը չի կոտրվի։ Ցամենայն դէպս նրա կինը եւ մեծ որդին գործերը մի կերպ կը կառավարեն մենակ։ Վաղն ազատութեան օրը կը գայ, եւ նա օր առաջ ուրախանում էր այդ մտքից։ Ի՞նչ տարօրինակ ձեւ է այդ, որ պարտք ստանալու նպատակով մարդուն բանտ են նստացնում...

Հիւտօնէնը պարզեց իր թմրած անդամները։ Այո, քիչ ժամանակից յետոյ այնտեղ կը լինի, իր տանը, գերանդին ձեռքին դաշտում խոտը կը հարի.—ճիշտ։

Այս առաջին անգամն էր իր բանտարգելութեան ժամանակամիջոցում, որ նա մտածում է ազատութեան մասին։ Ի՞նչ օգուտ, եթէ աւելի վաղ մտածէր։ Սակայն ազատութեան մտքի հետ նրա մէջ ծագեց մի ցանկութիւն, մի նիւթական եւ չարչարող ցանկութիւն՝ ծխել...

Բանտարգելութիւնից ի վեր նա նոյն իսկ ծխախոտի հոտն անգամ չէր առել. սա ամենադաժան զրկանք էր նրա համար։ Եւ որքան նրա մտածմունքը դառնում էր դէպի իր խրճիթը, դէպի իր կինը եւ վեց երեխաները, այնքան պարզ կերպով նա պատկերացնում էր, թէ ինչպէս ընթրիքից յետոյ դրան առջեւ նստած նա... ծխում է։ Այո, նա լսում է, թէ ինչպէս ծխախոտը ճրտճրտում է չիբուխի մէջ եւ տեսնում է, թէ ինչպէս երեկոյեան մեղմ զեփիւռը ծխի քուլաները տանում է դէպի ախոռատան կողմը։ Պատրանքն այնքան պարզ էր, որ նրա բերանից սկսեց ջուր գնալ եւ շրթունքները դողդողալ։

Պահապանների թւում կար եւ Իվան Կուռնակով կօզակը, որ այս երեկոյ կանգնած էր հիւսիս-արեւմտեան կողմը, երփներանգ պահականոցի առջեւ։ Մինչդեռ գիշերապահների խըմբակն անցուդարձ էր անում, նա օրէնքով նշանակած քառասուն քայլն էր անում պատի տակ, կօզակի թեթեւ հրացանն ուսին. բայց հէնց որ գիշերապահ խմբակի հրացանների խողովակները վերջին անգամ պսպղացին մայր մտնող արեգակի տակ եւ չքացան, Իվանը դէմ դրեց պատին իր հրացանը, թուլացրեց նշանազգեստի գօտին եւ յարմարութեամբ նստեց, մեկնելով յոգնած ոտերը։ Շատ էլ դուրեկան չէ կօզակ լինելը։ Խուլ ձայնով նա սկսեց մրմռալ այն երգը, որ իր ընկերներն երգում էին զօրանոցում. եւ նրա մտածմունքները թափառում էին լայնատարած տափարակները, ուր ոլորվում էր մի լայն գետ, որի դանդաղահոս գորշ դեղնագոյն ալիքներն այնքան ծանօթ էին նրան, որքան կարող էլ լինել հայրենիքի մի ջուր։

Երեք տարի սրանից առաջ, տասն եւ ութ տարեկան հասակում, նա հեռացաւ Դոնի ափերից։ Այն ժամանակից ի վեր նա ծառայում էր իբրեւ զինւոր Սանկտ-Միքէլում, մի օտար երկրում։ Եւ այս երեք տարվայ ընթացքում նա լաւ սովորեց տեղական լեզուով բոլոր հայհոյանքները, բայց ուրիշ բան չը սովորեց։ Այդտեղի զինւորի կեանքը հեշտ էր՝ կանգնել իբրեւ պահապան բանտի առջեւ, երբեմն մի քանի զինավարժութիւններ, ձիավարժութիւններ—ահա ամբողջ նրա գործը։ Բայց թէեւ կեանքից գանգատվելու առիթ չը կար, սակայն նրա տաք արիւնն եռում էր անհամբերութիւնից, առաւելապէս երկար եւ մենակ ժամերի ընթացքում, երբ նա ստիպված էր յետ ու առաջ քայլել պահականոցի առջեւ, մինչդեռ փառահեղ հիւսիսային գիշերը խոր լռութեամբ քօղարկում էր փոքրիկ քաղաքը։ Այս անդորր գիշերների ընթացքում, երբ ամեն ինչ լռած էր լի-

զանակը բոլորին տուն էր մտցրել եւ երկրորդ՝ թերեւս Կաթողիկոսը կանչել հրամայէր, մանաւանդ որ նա մնալու էր մինչեւ երկուշաբթի. այսպէս լուր բաց թողնվեց առաջնորդարանից։

Եւ մինչդեռ մասնաւոր կերպով որոշվեց խմբվել եւ կիրակի օրը ներկայանալ Կաթողիկոսին, որքան կարելի է մեծ մազմութեամբ, նոյն ցեխոտ, անձրեւային եւ մռայլ օրվայ երեկոյեան, ժամը 9-ին, յանկարծ լուր տարածվեց, որ Կաթողիկոսը արդէն գնաց։ Ա՛յ քեզ օյին։ Ուրեմն ժողովրդին քնացրին, նրա գլխի տակ կակուղ բարձ դրին, եւ ժողովրդի մէջ առաջ եկած վրդովմունքի պատճառով այցելութեան եկած Կաթողիկոսին ինքը մեղադրվող եւ աղմուկների պատճառ եղող Սուքիասը ներկայացնելով իր պատրաստած մարդկանց եւ խառնակութիւնների ամբողջ եղելութիւնը յեղաշրջելով՝ հարցը լուծեց եւ Կաթողիկոսը նրա անմեղութեան մէջ համոզվելով՝ վերադարձաւ Էջմիածին։

Ա—Դօ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Մարտի 8-ին

Մեր գաւառական քաղաքներից գուցէ ոչ մէկի մասին այնքան չեն խօսում ու գրում, ինչքան Բագուի մասին, բայց մի բան, որը մոռացութեան է տրված, սակայն որ աւելի կարեւոր է՝ դա մի կարգին հայ գրավաճառանոցի պակասութիւնն է, եթէ չասենք բացակայութիւնը։ Ճիշդ է, Բագուի հինգ գրավաճառանոցներից երեքը պատկանում են հայերին, բայց դըրանք հայերէն գրքեր չեն պահում, եթէ չը հաշւենք հատ ու կտոր հեղինակութիւններ, որոնց ո՛վ գիտէ ինչ հրաշքով մեր գրավաճառները բարեհաճել են տեղ տալ իրանց խանութի մի մութ անկիւնում։ Մեր այս խօսքերը չեն վերաբերվում պ. Բունիաթեանցին, որի խանութում հայերէն գրքեր աւելի շատ կան, բայց մի հանգամանք պարոնի գրավաճառանոցը դարձնում է անօգտակար ինտելիգենտ դասակարգի համար. դա պարոնի խուսափելն է խակական գրքերից։ Բունիաթեանի խանութում կարելի է գտնել միմիայն Ալէքսանդրօպոլում հրատարակած հէքիաթներն ու երգերը կամ շատ-շատ Աղանեան քահանայի քանհինգամեայ գրական եւ հրատարակչական պտուղներից, որոնք, ի դէպ ասած, մեծ քանակութեամբ տարածվում են բանուոր դասակարգի մէջ, ի հարկէ լաւը չը գտնվելու պատճառով։ Եթէ ասենք հայերէն գրքերը չեն տարածվում եւ մեր գրավաճառները չեն ցանկանում իրանց շահերը վըտանգի ենթարկել,—դա կը լինի մի զրպարտութիւն, քանի որ լաւ գրքերը պ. Բունիաթեանցի խանութում երբէք չեն սպասել գնողի եւ պարոնը ոչ մի անգամ առիթ չէ ունեցել գանգատվելու։ Ուրեմն ինչն է մեր միւս գրավաճառներին ստիպում խուսափել հայ գրքից.—միմիայն ու միմիայն այն կարծիքը, թէ հայ գիրքը չէ վաճառվում, բայց դա սուտ է։ Պահեցէք լաւ գրքեր եւ գնողները անպակաս կը լինեն։

Հայ գրավաճառներից մէկն էլ պ. Սամսոն Ցարութիւնեանցն է, որից մենք, որպէս ինտելիգենտ անձնաւորութիւնից, իրաւունք ունենք շատ բան սպասելու, սակայն պարոնի խիստ զգուշութիւնը հայերէն գրքերի հարցում նրա խանութը դարձնում է անօգտակար։ Այսպէս, պարոնը սպասում է, որ իւրաքանչիւր նոր լոյս տեսած գրքից նրանից գան ու պահանջեն գոնէ մի հարիւր մարդ, որ այնուհետեւ նա, նայելով բազարին, բերել տայ այդ գրքից. բայց դա ուղղակի մի վնասակար խաղ է հասարակութեան հետ, որովհետեւ մի քանի անգամ լսելով «չուտով կը ստանանք» պատասխանը—մարդ երկրորդ անգամ զզվում է այդ ձգձգելուց եւ էլ չէ մտնում նրա խանութը։ Այսպիսի պատասխաններով է գոնէ մեզ պարոնը ճամբել հետեւեալ դէպքերում, երբ մենք պահանջում էինք. Աւ. Ահարոնեանի պատկերները, Որբունի, Զէյթունի անցեալից եւ ներկայից, Լէօի «Հայկական տպագրութիւն» I եւ II հ. Սունդուկեանի «Պէպօ» եւ այլ աշխատութիւնները, Ց. Միրզայեանի թարգմ. «Դեւ» պօէման, Ալ. Ծատուրեանի «Բանաստեղծութիւններ», «Գրչի հանաքներ», Լ. Տօլստոյի «Ցարութիւն» վէպը եւ այլն... Երբ արդէն հայ գրքի գնողը ստանում է իր ցանկացած գիրքը Թիֆլիսից կամ Վիեննայից, նորից-նոր միայն պարոնը բարեհաճում է բազարում գին ունեցող գիրքը բերել տալ։

Երրորդ հայ գրավաճառը սոսկ հայ վաճառական է։

Այսպէս ուրեմն Բագուն զուրկ է հայ գրավաճառանոցից, իսկ ձեռնհաս մարդիկ անթիւ անհամար... Ո՞վ կը լսէ մեզ...

Դ. Տէր-Դանիէլեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Նոր-Նախիջեւան, փետրվարի 15-ին

Նոր-Նախիջեւանի դպրոցի հոգաբարձութիւնը հրատարակեց դպրոցի 190/1 ուսումնական տարվայ տեղեկագիրը եւ աշխատեց այդ տարածել հասարակութեան մէջ ամեն տեղ։ Դրա նպատակն էր հասարակութեան ուշադրութիւնը դարձնել եւ նրա համակրութիւնը գրաւել դէպի այդ օգտակար հաստատութիւնը։ Պ. Գր. Ջալխուշեան «Մշակի» 5-րդ համարում «Allez-Passez» վերնագրով մի ֆէլիեաօն է նուիրել այս տեղեկագրին, որի մէջ նա գտել է ամեն բան, բայց ոչ ճշմարտութիւն։ Ի հարկէ, ցանկալի էր, որ պ. Գր. Ջալխուշեան քննադատէր այդ տեղեկագիրը եւ ցոյց տար նրա դրական եւ բացասական կողմերը։ Բայց նա, դժբաղդաբար, այդ չէ արել եւ ամբողջապէս ծանրացել է հայր Մուշէի անձնաւորութեան վրա եւ ամբողջ մեղքը, եթէ միայն մեղք կայ, բարդել է նրա վրա։ Եւ որովհետեւ մեղադրութեան կէտերի վերաբերմամբ ես անմիջական մասնակցութիւն եմ ունեցել, ուստի թող ներվի ինձ տալ մի քանի բացատրութիւն, որոնք գուցէ անյայտ են եղել պ. Գր. Ջալխուշեանին։

Երեւի պ. Գր. Ջալխուշեանցն էլ գիտէ, որ ամեն մի կոլլեգիալ մարմին կազմում է իր ժողովներում կայացած որոշումների արձանագրութիւնը, որը եւ վաւերացվում է անդամների ստորագրութեամբ։ Դպրանոցի հոգաբարձութիւնն էլ այդպէս է վարվում։ Մի եւ նոյն կերպով է կազմում եւ տարեկան տեղեկագիրը։ Ո՞վ է կազմում ժողովի արձանագրութիւնը կամ տեղեկագիրը՝ դա ոչ մի նշանակութիւն չունի։ Մեր հոգաբարձական տեղեկագիրը կազմվել է բոլոր հոգաբարձուների եւ դպրանոցի տեսչի ներկայութեամբ, կէտ առ կէտ կարդացվել է, փոփոխութիւնների ենթարկվել, վաւերացվել եւ հրատարակվել։ Ո՞վ է տեղեկագրի համար պատասխանատուն, եթէ դրա մէջ լինի ամեն բան բացի ճշմարտութիւնից, ինչպէս որ կարծում է պ. Ջալխուշեան,—անշուշտ հոգաբարձութիւնը։ Բայց պ. Ջալխուշեանը մեղադրում է Մուշէ վարդապետին եւ միմիայն Մուշէին։ Դա առնուազն անարդարութիւն է։

Ապա պ. Ջալխուշեանը յայտնում է, որ հ. Մուշէն «գովել, բարձրացրել, փառաբանել է» տեղեկագրի մէջ ինքն իրան։ Այդ տեղեկագիրը ուղարկված է նաեւ «Մշակի» խմբագրութեան։ Դժուար չէ ստուգել, որ ոչ մի գովեստ կամ փառաբանութեան խօսք չը կայ դրա մէջ. այդտեղ գովված, փառաւորած, բարձրացրած են ամենքը, բայց ոչ հայր Մուշէն, որի անունը յիշված է միայն երկու տեղ՝ նրա արած երկու առաջադրութիւնների առիթով, որոնց լուսաբանութիւնը պ. Գ. Ջալխուշեանը բոլորովին սխալ կերպով է անում։ Ահա խնդիրը։ Հոգաբարձութիւնը միշտ ջանասէր է եղել դպրոցի համար եկամուտի նորանոր աղբիւրներ գտնելու։ Մուշէ վարդապետը մի քանի անգամ ցոյց է տուել զանազան աղբիւրներ։ Հոգաբարձու պ. Ա. Սալթիկեանցն էլ մատնացոյց է արել մայրաքաղաքի եկեղեցիների վրա՝ առաջարկելով ում որ պէտքն է դիմել եւ խնդրել, որ դպրոցին տուած տարեկան նպաստն աւելացնեն։ Հոգաբարձութիւնը հ. Մուշէին խնդրեց համանման խնդիրների մասին մի առանձին զեկուցումն անել ժողովին, իսկ մինչ այդ որոշեցին, որ հոգաբարձուները նամակներով եւ ծանօթների միջոցով հող պատրաստեն իրանց առաջարկը Պետերբուրգում ընդունելութիւն գտնելու համար։ Հոգ. ժողովներին միշտ ներկայ է եղած նաեւ դպրոցի պ. տեսուչը եւ տեղեակ նրա դիտաւորութեան։ Արդէն ամեն բան պատրաստ էր, որ մի օր պ. տեսչի հետ խօսելով՝ ես նրան խորհուրդ տուի, որ ինքը դիմէ Պետերբուրգ իշ. Աբամելիք-Լազարեանին եւ խնդրէ նպաստն աւելացնելու մասին։ Կարծում էի, թէ գործն աւելի կարճ միջոցում գլուխ կը գայ, քան թէ թեմիս Առաջնորդի միջնորդութեան դիմելով, ինչպէս որ որոշել էր հոգաբարձութիւնը։ Պ. տեսուչն այդպէս էլ արեց եւ մի ընդարձակ զեկուցագիր ուղարկեց։ Մայրաքաղաքի եկեղեցական խորհուրդը, լսելով իշ. Աբամելիք-Լազարեանցի առաջարկը եւ պ. տեսչի զեկուցագիրը, անբաւաբար է համարում այդ, եւ սակայն կարեւոր չէ դատում բանակցութիւնը շարունակել պ. տեսչի հետ, հապա Առաջնորդի միջոցով նորից տեղեկութիւններ է խնդրում հոգաբարձութիւնից։ Հոգաբարձութիւնը հարկաւոր տեղեկութիւններն ուղարկում է Առաջնորդին եւ նրա միջոցով էլ տեղեկութիւն ստանում, թէ նպաստի չափն աւելացրած է։ Ահա եղելութիւնը։ Բայց այստեղ նկատելու մի հանգամանք էլ կայ։ Պ. տեսուչը իր արածը յայտնեց հոգաբարձութեան։ Ինչ դուրս կը գար, եթէ, չը նայելով դրան, հոգաբարձութիւնը իր որոշումը գործադրէր եւ ինքն էլ իր կողմից, Առաջնորդի միջոցով, դիմէր [...] րաքաղաքի եկեղեցական խորհրդին. հոգա[...] ձութիւնը բարւոք համարեց լռել եւ պ. տ[...] վարկը կասկածելի չը կացուցանել։ Տեղեկ[...] մէջ այս ամենը չը կայ, ի հարկէ, բայց կա[...] կանը եւ այն պ. տեսչի համար աւելի նպաս[...] ւոր գոյնով նկարագրած։

Ինչպէս տեսնում էք, այստեղ մասա[...] եմ մեղաւոր, որ պ. Ջալխուշեանը, ձեռնհա[...] թեան խնդիր յարուցանելով, վատաբան[...] Մուշէ վարդապետին։

Այնուհետեւ պ. Ջալխուշեանը դպրոցի գ[...] կի կառուցման առիթով յայտնում է, թ[...] գործը երկու տարի առաջ գլուխ կը գար, [...] Մուշէ վարդապետը բարեգործական ընկ[...] թեան անդամների անհամակրութիւնը չը [...] լէր։ Սա արդէն հիմնովին սխալ է։ Ահա [...] գերորդ տարին է, որ ես հոգաբարձու [...] իմ օրով մի քանի անգամ յարուցվել է [...] միշտ էլ անաջող ելք ունեցել, որովհետեւ [...] րեգործական ընկերութիւնը մերժել է հա[...] ւոր չափով նպաստ տալ։ Ինչու է մերժել [...] մենայն դէպս մերժելու պատճառը Մուշէ [...] դապետի համակրութիւն եւ յարգանք չը [...] լելը չէ, քանի որ նա միայն 3 տարի է, որ [...] տեղ պաշտօն է վարում եւ նրա օրով [...] միայն մի անգամ է յարուցված եւ մի[...] ընդունված բարեգործական ընկերութեան [...] հանուր ժողովի կողմից։

Բայց ինչու ուրեմն բարեգործական [...] րութիւնը մերժում էր նպաստ տալ։ Դրա [...] պատճառը ընկերութեան նախագահն է[...] չը նայելով խորհրդի բոլոր անդամներ[...] կութեան, չէր թոյլ տալիս խնդիրը [...] որոշվի։ Անշուշտ պ. Ջալխուշեանը [...] շատ լաւ յիշելիս կը լինի նախագահի [...] քը։ Խորհրդին ներկայ էին, ի միջի այլ[...] դպրոցի պ. տեսուչն ու օգնականը, եւ [...] ոչ մի խօսք չը գտան յօգուտ դպրոցի [...]

Երեւի պ. Գր. Ջալխուշեանը մոռացել [...] դէպքը, գուցէ մոռացած լինի նաեւ այ[...] քը, թէ երբ ընկերութեան ընդհանուր [...] վում պ. Մինաս Իերբերեանը առաջարկ[...] դպրոցին 15,000 ր. նպաստ տալ, պ. [...] գահը իր veto-ն դրաւ եւ յայտնեց, որ [...] շատ կը համաձայնի 10,000-ի խնդիր դնե[...] այն էլ եթէ ժողովը միաձայն ընդունի[...] ինչ վերաբերվում է այն խնդրին, թէ [...] երրորդ յարկի կառուցման համար հա[...] եղած միջոցները պ. տեսուչն է հաւաքե[...] Մուշէ վարդապետը ուզում է ինքն [...] մարսել—դա բոլորովին անհասկանալի է[...] րիտ է, պ. տեսուչը բաւական մեծ [...] տանք ունի դրամ հաւաքելու գործում [...] գաբարձութիւնը չի ցանկանայ այդ ո[...] բայց հոգաբարձութեան հրատարակած [...] կագրի մէջ հոգաբարձութիւնը լոկ իր [...] կալութիւնն է յայտնել պ. տեսչին եւ [...] ձանց, որոնք աշխատել կամ նուէրներ են[...] իսկ նուիրատուների ցուցակը յետոյ [...] պիտի հրատարակէ։

Հոգաբարձու Կարապետ Խոճայ[...]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մտադրութիւն կայ ներքին գործե[...] նիստրութեան մէջ հիմնել մի նոր գ[...] ց ի ա կ ա ն դէպարտամէնտ, որի իրա[...] թեան ենթարկվէին գիւղացիներին վերա[...] բոլոր գործերը։ Ցայտնի է, որ այդ գ[...]

նում, երբ ոչ մի տերեւ չէր շարժվում եւ երբ նա անկարող էր լինում աչքերը փակել,—այդ պահին մի ինչ որ ազատութեան ցանկութիւն գալիս էր նրան տանջելու մինչեւ այն աստիճան, որ նա սրտանց ցանկանում էր մի փոփոխութիւն, մի պատահմունք։

Այս գիշեր նա, սակայն, մի նախազգացում ունէր։ Զգուշութեամբ նա ականջ էր դնում ամեն մի ձայնի։ Եթէ բանտարկեալները փորձ անէին փախչելու, գոնէ մի տեսակ զուարճութիւն կը լինէր։ Բայց ո՛չ։ Նա չը տեսաւ ոչ մի անսովոր բան։ Ցետոյ նա ծալապատիկ նստեց, հանեց ծխախոտի քսակը եւ վառեց չիբուխը։

Եղեգնաեզր Զունդի հայելու պէս ողորկ մակերեւոյթը քնած էր նունուֆարներից կազմված ծածկոցի տակ։ Ո՛չ մի աղմուկ։ Կօզակը յենվեց պահականոցին եւ խաղաղ օդի մէջ արձակելով ծխի քուլաներ, հայեացքով անգիտակցաբար հետեւում էր նրանց, մինչեւ որ կը բարձրանան եւ կը չքանան երեկոյեան աղջամղջում։ Նրա հայեացքը թափառում էր չուրջը, նեղ հօրիզոնը նրան ճնշում էր եւ խեղդում։ Նա մտաբերում էր մի այլ հօրիզոն, հեռու, շատ հեռու այս տեղերից, մի լայն հօրիզոն—անեզր տափարակների հօրիզոնը...

Այդ պահին, վերեւում պատուհանի մօտ, Հէյկի Հիւտօնէնը ցնցվեց։

Ծխախոտ։

Ո՞րտեղից է գալիս այս հոտը։

Զգուշութեամբ նա լայն բացեց պատուհանը, գլուխը դուրս հանեց եւ հետաքրքրութեամբ սկսեց նայել չորս կողմը առանց մի բան նկատելու։

Ցիշողութիւնները դէն քշելով, կօզակը վերցրեց հրացանը եւ, ժամանակ անցկացնելու նըպատակով, կոչեց ձիգ ձայնով պահապանների նշանախօսքը.

—Սլուշա—ա—այ.

—Սլուշա՛յ—լսվեց չորս ձայն բանտի չորս անկիւնից։

Զօրանոցում գնդապետը, լսելով իր զինուորների ձայնը, հանգստութեամբ կողքի վրա շուռ եկաւ անկողնում, մինչդեռ այս տեսակ անակընկալ աղմուկին անսովոր բանտարկեալները քնաթաթախ վեր թռան, գնգնգացնելով ծանր շղթաները։

Հէյկի Հիւտօնէնի շրթունքների վրա երեւաց մի բարի ժպիտ, որ արտայայտում էր սէր եւ ամենաքնքոյշ զգացմունք դէպի իր մերձաւորը, որ, երեւի, երբէք տեսնված չէր այդ չորս պատի մէջ։ Նա կորացրեց իր բարի գլուխը պատուհանից, որքան կարող էր, եւ քաղցր շեշտով կօզակին դիմեց ֆիններէն լեզուով.

—Ականջ դիր, եղբայր. մի քիչ ծխախոտ ուղարկիր խեղճ ծերունկիս, որը շնչում է միայն զատարկ օդ։

Այս անսպասելի ձայնից զարմացած՝ կօզակը բարձրացրեց գլուխը, նկատեց բանտարկեալին եւ բարկութեամբ ձեռքով նշան արեց՝ շուտով յետ քաշվելու։

Բանտարկեալներին նշան անելը խստիւ արգելված է. սրանց եւ պահապանների միջեւ միակ թարգմանը հրացանն է։

Բայց երբ ծերունին նկատեց պահապանի բերանի չիբուխը, ուրախութիւնից չէր իմանում ինչ անել։

—Ուրեմն այդ դու ես ծխողը, եղբայր։ Ես քեզ եռապատիկը յետ կը դարձնեմ, ինչ որ դու այժմ կը տաս...

—Պէրկէլէ,—բղաւեց կօզակը մաքուր ֆիններէն, ցոյց տալով բռունցքը։

—Ախր ինչու այդպէս հայհոյում ես, եղբայր։ Ես հօ գող չեմ... Վաշխառուն մի քանի մարկի համար ինձ բանտարկել է տուել... իսկ դու քո տուած ծխախոտի փոխարէն կը ստանաս, հէնց որ վաղը այստեղից կազատվեմ...

Շուարած կօզակը մնացել էր կանգնած, չիմանալով ինչ անել, իսկ Հէյկի Հիւտօնէնը շարունակեց.

—Մի ականջ դի՛ր, է, եղբայր... Ես քեզանից շատ չեմ ուզում, միայն մի չիբուխի համար...

—Պէրկէլէ,—նորից բղաւեց Իվանը, բարձրացնելով հրացանը։

—Տէր Աստուած, ինչպէս է հայհոյում։ Ես ոչ մի վատութիւն չեմ անում։ Էհէ, դու իզուր տեղից մարդ չես սպանի։ Ես Պիկաէմէկեցի Հէյկի Հիւտօնէնն եմ...

Կօզակը ոչ մի խօսք չէր հասկանում։ Թէեւ ծերունին մի այնպիսի բարի դէմք ունէր, որ նրան տեսնողը մեծ ոճրագործի տեղ չէր ընդունի, սակայն սրա յամառութիւնը բարկացնում էր պահապանին։ Որ եւ է կերպով յարաբերութիւն ունենալը բանտարկեալների հետ խստիւ արգելված էր, եւ եթէ այժմ նրան տեսնէին, ամենաքիչը քսան եւ չորս ժամ զընդան կը նստացնէին, չը հաշւած գնդապետի պատիժը, որ չէր սահմանափակվի միայն մի ապտակով։ Իվանը լաւ էր ճանաչում իր գնդապետին։ Նա վերջին ջանքը գործ դրեց. հրացանը ցած դրաւ եւ սկսեց երկու ձեռքը շարժել, ասես, կով քշելիս լինէր եւ բղաւեց.

—Պէրկէլէ, Պէրկէլէ Պէրկէլէ...

Բայց կօզակի ծաղրալի շարժումներ[...] պէս ուրախացրին ծեր գիւղացուն։

—Ի՛նչ մասխարա բաներ ես անում[...] սպառնում էիր հրացանովդ, իսկ այժմ [...] չում ես գժի պէս. դրա փոխարէն լա[...] նի, որ մի քիչ ծխախոտ փոխ տաս...

Իվանը նորից վերցրեց հրացանը։

—Է՜հ, էլի սկսեցի՞ր։ Հերիք խաղա[...] նովդ... ինչ ես ասում... Ձեռ տալիս [...] մարդասպան եմ, ոչ էլ գող. ես Հէյկի [...] նէնն եմ, Պի...

Հէյկի Հիւտօնէնը յանկարծակի դադա[...] սել... Կօզակը, համբերութիւնը հատած, [...] րէն լեզուով հրամայեց վերջին անգամ [...] վել. բայց տեսնելով ծերունու յամառ[...] դրութիւնը, մի լաւ դաս տալու համար [...] բռնեց հրացանը եւ կրակեց։

Հէյկի Հիւտօնէնը, իր գիւղի անուշ[...] թունքներին, վայր ընկաւ մէջքի վրա [...] մի ծպտուն հանելու։

Գնդակը քերելով պատուհանի մի [...] գնացել, մտել էր Հէյկի Հիւտօնէի յա[...] նական գանգը։

—

Կօզակին դատի ենթարկեցին, [...] արդարացաւ։

Բայց Պիկաէմակի գիւղում մի [...] աշխատանքից չարչարված կին [...] թողնել վեց երեխաներով իր աղքա[...] իսկ վաշխառուն երբէք չը տեսաւ իր [...] մարկ դրամը։

այժմ ցրված են զանազան կենտրոնական հիմնարկութիւնների մէջ։

—

Թիֆլիսի վաճառականական դասակարգի ընդհանուր ժողովը, որ տեղի ունեցաւ մարտի 17-ին, որոշեց առաջիկայ ուսումնական տարւայ սկզբին բանալ առեւտրական ստորնակարգ ուսումնարանի առաջին երկու դասարանները եւ ուսումնարանի պահպանութեան համար վաճառականական դասակարգի միջոցներից նշանակել 8,875 ռուբլի։ Այդ ուսումնարանի կանոնադրութիւնը արդէն հաստատված է ֆինանսների մինիստրի կողմից եւ ստացված է Թիֆլիսում։

—

Գործարանական աւագ վերատեսուչ Խէլիմսկի գրագրութիւն է սկսել Թիֆլիսի ոստիկանապետի հետ՝ Թիֆլիսի շրջանում եւս գործարանական ինսպէկցիա մտցնելու եւ նրա հետ կապված մի քանի հարցեր պարզելու համար։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ երկրագործութեան մինիստրութիւնը մօտ օրերումս պետական խորհրդի քննութեանը կառաջարկէ մի օրինագիծ, որով փոփոխվում են մանաւոր անձանց արքունի հողաբաժիններ յանձնելու կանոնները այգեգործութեան եւ պարտիզպանութեան համար։ Այս նոր կանոնները, իբրեւ փորձ, կը գործադրվեն կովկասում եւ Խերսոնի, Տաւրիկեան, Եկատերինօսլավի, Բեսսարաբիայի ու Աստրախանի նահանգներում։ Արքունական հողերի կապալառուներին իրաւունք կը տրվի, մինիստրի թոյլտւութեամբ, ուրիշին յանձնել իրանց հողաբաժինները եւ կամ գնել, իբրեւ սեփականութիւն, հատուցանելով վճարը մաս առ մաս՝ 37 տարվայ ընթացքում։

—

Երէկ Բագուից Թիֆլիս եկաւ յայտնի օպերայի երգիչ Ֆիգներ, որ Թիֆլիսի արքունի թատրոնի վարչութեան կողմից հրաւիրված է մի քանի ներկայացումների մասնակցելու այդ թատրոնում։ Առաջին անգամ Ֆիգներ բեմ դուրս կը գայ երկուշաբթի, մարտի 25-ին, «Ռոմէօ եւ Ժուլիէտտա» օպերայում։

—

«П. Л.» լրագրի ասելով, կառավարութեան կարգադրութեամբ դադարեցրած «Россія» լրագրի բաժանորդները այս տարի նրա փոխարէն կը ստանան «Новости» լրագրի առաջին հրատարակութիւնը։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, Պետերբուրգի ֆրանսիական գաղութը պատրաստութիւններ է տեսնում կազմակերպելու մի հսկայական զբօսանք, որից գոյացած եկամուտը կը յատկացնվի Շամախու երկրաշարժից վնասվածների օգտին։

—

Պետերբուրգի պօլիտեխնիքական ինստիտուտի բացումը, լրագրական լուրերին նայելով, յետաձգված է անորոշ ժամանակով։

—

«Биржев. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, թէ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի նախագահը մօտ ժամանակներումս դիմել է Մոսկվայի դատաստանական շրջանի վարչութեան՝ դատաստանական քննիչի տեղեր առաջարկելով ցանկացողներին Անդրկովկասում։ Լրագրի ասելով, դատաստանական քննիչի բաց տեղերի թիւը Անդրկովկասում հասնում է 50-ի։ Սակայն Մոսկվայից 3 հոգի միայն ցանկութիւն յայտնեցին ծառայելու մեր երկրում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, մարտի 7-ին

Մի խնտէլիգէնտ ոյժ էլ պակասեց Թաւրիզից։ Ամսիս 5-ին, կէսօրի մօտ, իր տան սենեակում իր կեանքին վերջ տուեց Տիգրան Վարժապետեան։ Ահա ինչից է առաջացել այդ մահը։ Երեք-չորս շաբաթ առաջ խեղճ երիտասարդը տան մէջ, բաղնիք առնելիս, հեշտաեռի աւծուխից արտադրված վնասակար գազերից ունչաթափվելով՝ անզգայ ընկել է. երկու երեք ժամ այդ վիճակի մէջ եւ վնասակար գազերի ներգործութեան տակ մնալուց յետոյ, նրա ծառան նկատելով, որ իր տէրը բաղնիքից դուրս չէ գալիս, ձայն է տալիս, բայց պատասխան չէ ստանում, միայն խորդալու մի ձայն է լըսում. դուռը ներսից փակ լինելու պատճառով, ծառան անմիջապէս գնում է բժիշկ հրաւիրելու։

Բժիշկներ եւ մի քանի բարեկամներ հասնում են, դուռը կոտրելով ներս են մտնում եւ անմիջապէս փոխադրում են մի ուրիշ սենեակ եւ այնտեղ 5—6 ժամ աշխատում են ուշքի բերել, հարկաւոր տեղեր խփելով եւ արուեստական շնչառութիւն կատարելով։

Այս դէպքը խորապէս ազդում է հէգ երիտասարդի վրա եւ նա մելամաղձոտութեան է մատնվում։

Բարեկամները թէեւ աշխատում են նրան մենակ չը թողնել եւ մելամաղձոտութիւնը մեղմացնելու միջոցներ հայթայթել, սակայն իզուր. նա վերջապէս յարմար առիթ գտնելով գործադրում է իր սեւ մտածումը, ծառայի տնից բացակայ եղած միջոցում։ Անգլիական կօնսուլատի կողմից կնքվում են տունը եւ գրասենեակը ու մարմինը փոխադրվում է եկեղեցի։ Երէկ էլ տեղի ունեցաւ թաղումը ազգային գերեզմանատան մէջ։

Հանգուցեալը բնիկ եօզղատցի էր, 20 տարեկան հասակում գնացել էր Ամերիկա եւ այնտեղ գործի առեւտրով զբաղվելով իր համար բաւական լաւ դիրք էր ստեղծել. սակայն մի քանի տարի առաջ Ամերիկայում իր գործերի վաճառատունը այրվելով, ապահովագրած չը լինելու պատճառով, մի րօպէում 15 տարվայ աշխատութեան արդիւնքը փչացել էր եւ ինքը ընկել էր պարտքի տակ։ Լինելով մի շատ ազնիւ եւ պատուախնդիր մարդ, նա կրկին աշխատել էր փող շահել եւ վճարել էր ամբողջ պարտքը։

Գրեթէ երկու տարի առաջ Ամերիկայից տեղս եկաւ, իբրեւ ներկայացուցիչ Կարագէօզեան տան, եւ իր ազնիւ բնաւորութեամբ ունեցաւ բազմաթիւ համակրողներ, յարգողներ եւ անկեղծ բարեկամներ։

Հէգ Վարժապետեան, 16 տարի Ամերիկայում ապրելով, իւրացրել էր ամերիկացիների ամենալաւ եւ մաքուր կողմերը. մի ճշմարիտ ջենտըլմէն էր, իրան դիմողները ձեռնունայն յետ չէին դառնում, հասնում էր բոլորին եւ չորս կողմ բարիք էր սփռում, տալիս էր առատօրէն հասարակական հաստատութիւններին եւ օգնում էր քաջալերութեան կարօտներին։

Անգլիերէն լեզուին քաջ հմուտ լինելով, մի ամերիկացի օրիորդի հետ հայերէնից անգլիերէնի էր վերածել մեր ազգային երգերից եւ բանաստեղծութիւններից շատերը. նա ամերիկայի առաջնակարգ թերթերում հայկական խնդրի մասին գրել է բազմաթիւ յօդուածներ եւ մանաւանդ թիւրքասէր ամերիկացիների դէմ միշտ պաշտպանել է հայկական դատը եւ կծու ու փաստացի յարձակողականներով ջախջախել է նրանց գրուածքները։

Հայ եւ անգլիական գրականութեան սիրահար էր, ձեռքից բաց չէր թողնում մանաւանդ Շէքսպիրի հեղինակութիւնները, գրեթէ գոց էր արել։ Պարսկերէնի էլ բաւական հմուտ լինելով, կարեւոր հեղինակներից անգլիերէնի էր թարգմանում զանազան կտորներ։

Երիցս ողբացեալ Տիգրան Վարժապետեան հազիւ լրացրել էր 37 տարին եւ շատ փայլուն մի ապագայ էր պատրաստ նրա համար. իր բարեկամները, մանաւանդ Եօզղատում գտնվող քոյրը աշխատում էին նրան ամուսնացնել եւ ինքն էլ ամուրի կեանքից ձանձրացած, ցանկանում էր ամուսնանալ եւ արդէն իսկ մի քանի օրիորդների մասին բանակցութիւններ էին տեղի ունենում, երբ պատահեց նրա այս եղերական մահը։ Անբաղդ երիտասարդ...

Դօկտ. Կ. Փաշայեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Europe Orientale» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Սօֆիայից, թէ մակեդօնական կօմիտէտի նախկին նախագահ Սարաֆօվ երեք շաբաթ առաջ մօտ կէս միլիօն ֆրանկ է պահեստի դրել Օդէսայի բանկում։ Ենթադրում են, որ այդ գումարի մէջ է եւ այն դրամը, որ ամերիկացիները իբրեւ փրկանք վճարեցին միսսՍտօնի համար։ Բօլգարիայում հետզհետէ համոզվում են, որ ամերիկական միսիօնարուհուն յափշտակող աւազակները պատկանում են Սարաֆօվի խմբին։ Բօլգարական կառավարութիւնը,—թղթակցի ասելով,—վաղուց գիտէ այդ բանը, բայց չէ հալածում Սարաֆօվին երկու պատճառով,—առաջինը՝ որ աւազակները ոչինչ չեն արել բօլգարական հողի վրա եւ երկրորդը՝ նա երկիւղ է կրում, որ Սարաֆօվի դէմ ձեռնարկելի միջոցները կարող են ապստամբութիւն յարուցանել ժողովրդի մէջ։

—Գերմանական եւ աւստրիական լրագիրները մանրամասն կենսագրական տեղեկութիւններ են հաղորդում մօտ ժամանակներումս վախճանված ունգարական պետական գործիչ Կօլօման Տիսսայի մասին։ Նա ծնվել է 1830 թւին Ունգարիայում, կալվինական դաւանութեան պատկանող մի հարուստ ընտանիքի մէջ։ 1848 թւին աւարտելով ուսումը՝ Տիսսա ծառայութեան մտաւ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ։ Ունգարական յեղափոխութեան ժամանակ նա պատերազմում էր իր երկրի անկախութեան համար։ 1861 թւականին Տիսսա ընտրվեց պատգամաւորների ժողովի անդամ եւ առժամանակ հրաժարվեց մասնակցել նրա նիստերին, որպէս զի կարողանայ աւգատօրէն բողոքել աւստրիական քաղաքականութեան դէմ։ Ապա Տիսսա յանձն առաւ ձախակողմեան կենտրոնի ղեկավարութիւնը եւ գլուխ կանգնեց ուլտրանացիօնալիստների դիմադրական կուսակցութեան՝ դուալիստական պայմանագրութեան եւ այն պետական գործիչների դէմ, որոնք պաշտպանում էին այդ պայմանագրութիւնը—Ֆրանց Դէկի եւ ապա Անդրաշիի դէմ։ 1875 թւին Տիսսա ներքին գործերի մինիստրի պաշտօն ստացաւ Վէնկգէյմի մինիստրութեան մէջ եւ նոյն թւականին էլ դարձաւ առաջին մինիստր ու պահեց այդ պաշտօնը իր ձեռքում մինչեւ 1890 թւականը։ Այդ ժամանակվայ ընթացքում Տիսսան ահագին ազդեցութիւն ունէր Ունգարիայում։ Աւելի քան որ եւ է մէկը իր նախորդներից նա աշխատել է ամրապնդել Ունգարիայի պետական կազմը։ Նա ոչ մի ջանք չէր խնայում ունգարացիներին տալու բացարձակ գերակշռող դիրք պետութեան մէջ եւ հպատակեցնելու միւս ազգութիւնները—կրօատներին, սերբերին, ինչպէս նաեւ ռումիններին ու սաքսօնացիներին։ Ինչ վերաբերում է նրա քաղաքականութեան Աւստրիայի վերաբերմամբ՝ պէտք է ասել, որ նա ջերմ կուսակից էր աւստրո-ունգարական համաձայնութեան վերանորոգման։ Նա երկար ժամանակ ջերմ կուսակից էր նաեւ Պրուսիայի ու Գերմանիայի։ Տասնեւհինգ տարի տեւող պարլամէնտական գործունէութիւնից յետոյ Տիսսա թողեց իր պաշտօնը՝ անկախ կուսակցութեան եռանդուն յարձակումների եւ այն անկարգութիւնների պատճառով, որոնք տեղի ունեցան պարլամէնտական ընտրութիւնների ժամանակ։ Բայց եւ այնպէս Տիսսա շարունակում էր առաջին դերը կատարել ազատամիտ կուսակցութեան մէջ, մանաւանդ Բանֆիի մինիստրութեան ժամանակ։ Տիսսայի բնաւորութեան գլխաւոր յատկանիշներն էին նրա անյողդողդ կալվինականութիւնը եւ ունգարասիրութիւնը. բնորոշ են նոյնպէս նրա սէրը դէպի գերմանացիները եւ հակաֆրանսիական ու հակառուսական ձգտումները։

—«Temps» լրագրի Հռոմի թղթակիցը հաղորդում է մարտի 10-ից, որ Պապը պատրաստվում է հրատարակել մի կօնդակ, որը թէպէտեւ նշանակվում է կաթօլիկ աշխարհի համար, բայց յատկապէս կը վերաբերվի Ֆրանսիային։ Պապը դիտաւորութիւն ունի ապացուցանել այդ կօնդակի մէջ, որ կրօնը անհրաժեշտ է հասարակութեան առաջադիմութեան համար։ Կօնդակը խնամքով կը թարգմանվի ֆրանսերէն եւ կուղարկվի Ֆրանսիական բոլոր եպիսկոպոսներին։

—Կ. Պօլսից «Temps» լրագրին հեռագրում են, որ Մէկկա գնացող ուխտաւորների ընդհանուր թիւը 210,000 է եւ նրանց մէջ տարածված է խօլերա։ Օրական 300-ից մինչեւ 500 մահվան դէպքեր են տեղի ունենում։ Վախենում են, որ խօլերան աւելի եւս կը տարածվի, երբ ուխտաւորները Ջէդդա կը հասնեն։

—Նիւ-Եօրկից «Berl. Tag.» լրագրին հեռագրում են, որ Կուբայի նոր հանրապետութիւնը կը բացվի մայիսի 1-ին։ Ամերիկական բոլոր բերդապահ զօրքերը այդ ժամանակամիջոցում պէտք է հեռանան կղզուց։

—«Berliner Tageblatt» լրագրին գրում են, որ Անգլիան մեծ ջանքեր է գործ դնում դիմադրելու ռուսաց ազդեցութեան տարածմանը Պարսկաստանում եւ այդ կողմից նրա ջանքերը ապարդիւն չեն անցնում. դրա ապացոյցն է նորերումս Լօնդօնում հրատարակված անգլօ-պարսկական պայմանագիրը, որով Պարսկաստանը պարտաւորվում է անգլիական հսկողութեան տակ երրակի հեռագրական գիծ անցկացնել Կալանից, Երդի եւ Քիրմանի վրայով, դէպի Բէլուջիստան։ Այդ հեռագրաթելի միջոցով յարաբերութիւնների նոր ճանապարհ է կազմվում Հնդկաստանի եւ Եւրոպայի միջեւ։ Պարսկաստանը կապալով է տալիս այդ գիծը հնդկա-եւրոպական հեռագրական ընկերութեան։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

18 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ապրիլի սկզբում ճանապարհ է ընկնում դէպի Բալկանեան պետութիւնները լեռնային ինժենէրների մի յանձնաժողով՝ տեղական շուկաներն ուսումնասիրելու եւ իմանալու համար, թէ արդեօք հնարաւոր է արտահանել այնտեղ քարածուխ եւ թուջ։

ԽԱՐԿՕՎ։ «Харьк. Губернск. Вѣдомости» լրագրում տպված է հաղորդագրութիւն Բօգօտուխօվից. «Մարտի 3-ին տեղի ունէր թեմական միսիօնէր Բօգօլիւբօվի զրուցատրութիւնը շատ մեծ թւով ուղղափառների ներկայութեամբ. զրուցատրութեան վերջում եկեղեցում ներկայ եղողները յարձակվեցին շտունդիստների վրա. շտունդիստներից մի քանիները թեթեւ ծեծ կերան։ Ոստիկանութեանը աջողվեց զսպել ամբոխը»։

ԽԱՐԿՕՎ։ Նահանգական դատարանը վճռեց անմեղ համարել մեռած Ալչէվսկուն։

ՑԱՐԻՑԻՆ։ Տեղի ունեցաւ «Սվետոսլավ» եւ «Կնեազինեա» շոգենաւերի մէջ ընդհարում։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ընդհանուր շտաբի օֆիցէրները երէկ ճաշով պատուեցին Սրեւելքից եկած ֆրանսիական գնդապետ Մարշանին, կապիտան Սօվաժին եւ կապիտան Ալլէրին։ Ֆրանսիական ընդհանուր շտաբի հրամանատարին հեռագիր ուղարկվեց։ Պատասխան—ճառի մէջ Մարշան խօսեց ռուսաց զօրքի քաջագործութիւնների մասին։

ԿԻԵՎ։ Թուրքեստանի գեներալ-նահանգապետ գեներալ Իվանօվ, չորս օր Կիեվ մնալուց յետոյ, ճանապարհ ընկաւ Տաշկէնտ։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԱ։ «Ռիտցաուի գործակալութեանը» պօստով հաղորդում են մարտի 15-ից, որ պայմանագիր է կապված Նարվիկից մինչեւ շվէդական սահմանը երկաթուղի շինելու համար։ Մի ուրիշ ճանապարհ, որ պէտք է միանայ հիւսիսային շվէդականի հետ, կաւարտվի նոյն ժամանակամիջոցում։

19 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա, Մեծ-Իշխանուհի Ելիզավէտա Ֆէօդօրօվնայի ուղեկցութեամբ, այցելեց տնայնագործական - արդիւնաբերական ցուցահանդէսը։—Այն մասնաժողովը, որ գտնվում է գաղտնի խորհրդական Անրէպի նախագահութեան տակ եւ որ քննում է կրթական—դաստիարակչական գործի կազմակերպութեան եւ միջնակարգ դպրոցի րէֆօրմի հետ կապ ունեցող հարցերը, կարծիք յայտնեց, թէ ֆիզիքական վարժութիւնները պէտք է տեղի ունենան ամեն օր, դասամիջոցների ժամանակ, եւ եթէ հնարաւոր է, բաց տեղում։ Պէտք է հոգ տանել հիմնելու մի առանձին ինստիտուտ, ուր պատրաստվէին ֆիզիքական վարժութիւնների մասնագէտ ղեկավարներ։

«Торгово-Промышленная Газета» հաղորդում է, թէ երկրագործութեան մինիստր Երմօլօվ ընտրված է գիտութիւնների ֆրանսիական ակադեմիայի թղթակից անդամ։

ՍԻՄԼԱ։ Փենջաբում ժանտախտ է տարածված. միջին թւով իւրաքանչիւր ամիս մեռնում են 70,000 մարդիկ. միջոցներ են ձեռնարկված, որ հիւանդութիւնը չանցնի Սիմլա։

ԲԵՐԼԻՆ։ Մեռաւ յայտնի կաթօլիկական պատգամաւոր Լիբէր.

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Շալկ-Բուրգէրի ջանքերը բանակցութիւններ սկսելու Շտէյնի հետ աջողութիւն չունեցան։

ԿԻԵՎ։ Շտաբս-կապիտան Սօֆրօնօվ ատրճանակի երեք գնդակ արձակեց պօդպօրուչիկ Գրօդսկու վրա, որը մի քանի րօպէից յետոյ վախճանվեց։ Ենթադրում են, որ սպանութեան պատճառը սիրային է։

ՄՕՍԿՎԱ, Երբ աւագ-ոստիկանապետը ընդունում էր խնդրատուներին, մի խնդրատուկին կամենում էր ատրճանակ արձակել գեներալ Տրէպօվի վրա, բայց ատրճանակը չը բացվեց. յանցաւորը ձերբակալված է. նա տնային ուսուցչուհի է Ալլարտ ազգանունով։

ՏՎԷՐ։ Տվէրի բնագէտների ընկերութեանը յանձնված են մամօնտի մարմնի մասեր, որի ամբողջ կմախքը գտել է մի գիւղացի Նօվօտարուսկեան գաւառում, հինգ արշին խորութեան մէջ։

ՊԵՐԱ։ Դօլինայի եւ Աուէրի համերգը, Միկլաշեվսկու մասնակցութեամբ, ռուսական դեսպանատան մէջ, փառաւոր աջողութիւն ունեցաւ. ներկայ էին դիպլօմատիական մարմինը դեսպան Զինօվիեվի հետ միասին եւ թիւրքական բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։

ՏԻՒՄԷՆ։ Գտնված է արծաթեայ փողեր կեղծելու գործարան, որ սկսել է իր գործունէութիւնը 10 ամիս առաջ։

ՕԴԵՍՍԱ։ Ձերբակալված է մի ոմն Գօպպ, որ ուղարկել է Ռուսաստանի զանազան տեղերը ժամացոյցների եւ ոսկեայ իրեղէնների՝ «Մանջուրիա» կոչվող խանութի պրէյսկուրանտներ, որ իբր գոյութիւն ունի Օդեսայում. ուր իսկապէս չը կայ այդպիսի խանութ։ Նրա բնակարանում գտնված են շատ նամակներ պատուէր տուողներից, մինչեւ անգամ Սիբիրից եւ դրամի ու պօստային ծանուցագրեր։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա եւ Մեծ Իշխանուհի Ելիզավէտա Ֆէօդօրօվնա այցելեցին Իսակեվսկի տաճարը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ հինգշաբթի օրերը դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժամ 32 րոպ. (3 ժ. 30 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 3 ժամ 58 ր. (4 ժ. 56 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս չորեքշաբթի օրերը երեկոյեան 10 ժ. 41 ր. (11 ժ. 39 ր.) հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 12 ժ. 47 ր. (1 ժ. 45 ր.)։

Պօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս գիշերվայ 12 ժ. 2 ր. (1 ժամին), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 24 ր. (7 ժ. 22 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 54 ր. (8 ժ. 52 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 8 ժ. 33 ր. (9 ժամ 31 րոպէին)։

Մարդատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 35 ր. (4 ժ. 33 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 50 ր. (9 ժ. 48 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 9 ժ. 28 ր. (11 ժ. 26 ր.)։

Պօստատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 10 ժ. 45 ր. (11 ժ. 43 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 11 ժ. 47 ր. 12 ժ. 45 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 33 ր. (7 ժ. 31 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 8 ժ. 58 ր. (9 ժ. 56 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 8 ժ. 33 ր. (9 ժ. 31 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 9 ժ. 36 ր. (10 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 2 ժ. 12 ր. (3 ժ. 10 ր.)։

Պօստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 10 ժ. (10 ժ. 58 ր.). հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 5 ժ. 4 ր. (6 ժ. 2 ր.), Ալեքսանդրօպօլ 8 ժ. 37 ր. (9 ժ. 35 ր.), Կարս ցերեկվայ 12 ժ. 23 ր. (1 ժ. 12 ր.)։

Պօստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 12 ր. (5 ժ. 10 ր.), հասնում է Ալեքսանդրօպօլ 7 ժ. 40 ր. (8 ժ. 38 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 47 ր. (7 ժ. 45 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 12 ժ. 30 ր. (1 ժ. 28 ր.), հասնում է Սանահին ցերեկվայ 5 ժ. 12 ր. (6 ժ. 10 ր.) և Ղարաքիլիսա երեկոյեան 7 ժ. 19 ր. (8 ժ. 17 ր.)։

Խառն գնացք Ղարաքիլիսայից դուրս է գալիս առաւօտեան 11 ժ. 45 ր. (12 ժ. 43 ր.), հասնում է Սանահին ցերեկվայ 1 ժ. 30 ր. (2 ժ. 28 ր.) և Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 8 ր. (7 ժ. 6 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Կ. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կ. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ա. Ն. Ծպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբոյժ), վեներ. և մորթու հ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Առվանիտսկի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲՈՒԺԱՍԵՆԵԱԿ

ԴՈԿՏՈՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է ի տեղեկութիւն պ.պ. ընտրողների, որ նա երկարացրել է այդ ժամանակամիջոցը, որ հարկաւոր է փաստաթղթեր ներկայացնելու համար՝ կալուածքները իրանց անունով գրելու գործում, նոյնպէս եւ յայտարարութիւններ տալու համար, թէ որ ընտրողական շրջանում են կամենում մասնակցել Թիֆլիսի քաղաքային դումայի ձայնաւորների առաջիկայ ընտրութիւնների ժամանակ։ 3—3

ՀԱՒԼԱԲԱՐՈՒՄ

Բացված է բժշկական—հանքային եւ պտղաջրերի պահեստ՝ գործարանի գներով՝

Ջեմմալի հին զավօդի

Կախէթի փողոց, խանութ Տէր-Կարապետեանի, փոխատու դրամարկղի (сберегательная касса) հանդէպ։ 1—3

Գ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

ՆՈՐ ՆԿԱՐՆԵՐԻ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

բաց է Փառքի Տաճարում, ամեն օր, առաւօտեան ժամի 10-ից մինչեւ երեկոյեան ժամի 6-ը։ (կ. չ. ո.) 2—5

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՈՆ

Գ. Յ. ԻՒՐԳԷՆՍ

Ոչնչացնում է պեպէնները, սեւութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները եւ պառւկները եւ ներգործում է սաւերոդ քրտնելու դէմ։ Յորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս տուալէտային անուշահոտ սապօն, բարձր արժանաւորութեան։

ՈՍԿԻ ՄԵԴԱԼ 1893 թւի համար։

Կտորի գինը 50 կ., ½ կտորի 30 կ.։

Ծախվում է բոլոր ամենալաւ գեղագործական մագազիններում եւ դեղատներում։

Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Յ. Իւրգէնսի մօտ Մոսկվայում։ Դէպօ, Թիֆլիսում, Ազմուրօվի մօտ, գեղագործական ապրանքների առեւտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուրինօվի եւ Գրիշևալի, պ.պ. Պօպօվների եւ Արխտակօվի մօտ։ (1, 15) 3—24

ԵՐԿՐԱՉԱՓ ԻՆԺԵՆԷՐ

Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ

Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթաչափական (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ գէօդէզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մատակարարելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճահիճներ ցամաքացնելու, աստանների բարեկարգութեան, լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փողոցների չինութեան եւ կանոնաւորութեան, քաղաքային եւ այլ անշարժ կալուածքների կարգաւորութեան, յատակագծի վրա գնահատական (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քաղաքային եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքային յատակագծի հաստատելը օրէնսդրական կարգով եւ այլն։

ԲԱԳՈՒ, «Դվօրցօվայա Նօմէրներ» հիւրանոց. կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահբուդաղեանի տուն, № 59, բակում։

85—100

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտւութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

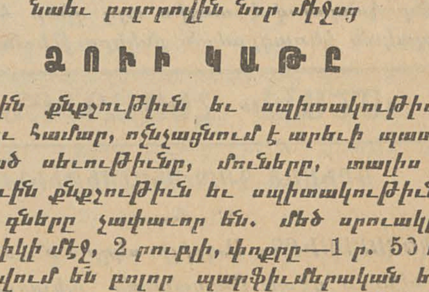

ՆՈՐ ՄԻՋԱՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջաց

ՋՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բընակարան № 2. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Արխտակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 64—100

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

վաճառվում են

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Վ., Էմմա, վէպ ժամանակակից բարքերից, Թիֆլիս, 1901 թ. գ. 1 ր.
ՌՕՏԻՆԵԱՆ Վ. տիկ., Գործնական խոհարարական դասագիրք, Թիֆլ., 1901 թ. գ. 1 ր.
ՄԵԼԵԱՆ ՄԵՍ. ՔԱՀ., «Քահանայական խնդրի շուրջը», Թիֆլ. 1901 թ. գ. 50 կ. եւ «Մ... ցողների ուշադրութեանը», Բաթում, 1901 թ. գ. 10 կ.։
ՄԷԼԻՔ-ԱԶԱՐԵԱՆՑ ԹՅԳՈՒՀԻ, թարգմ., Բարոյախօսութիւն զկանանց, Պոլիս, գ. 1 ր. 20
ՊՌՕՇԵԱՆՑ ՊԵՐՃ, Աքցիզչի (պատկեր)—25 կ., Նա (պատկեր)—20 կ., Միքէլ աղէ՛նց Ա... (գրոյց իրական կեանքից)—20 կ. եւ Ցօնօն՝ վիպակ—1 ր.
ԴՈՒՐԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ, Բանաստեղծութիւններ, ժողովածու—20 կ.
ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ Գր. ՔԱՀ., Ոսկի բարեկամ—Էփիմէրաէ—Երազագիրք, բ. տիպ. գ. 2 ր. 7...
Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю. (չ.) 1—5

„Ո Ր Ո Տ Ա Ն"

Նաւթարդիւնաբերական ընկերութիւնը պատիւ ունի հրաւիրելու բաժնետէրերին բար... ներկայ գտնվել ընկերութեան Ընդհանուր Ժողովին, որ կայանալու է ներկայ մարտ ամսի 2... Բագուի բորսայում առաւօտեան ժամը 10-ին, նախկին, ամսիս 10-ին չը կայացած ժողովի ...

Զբաղմունքի նիւթեր

1901 թւի տարեհաշիւը։

Վերաստուգիչ մասնաժողովի ընտրութիւն։

Ընկերութիւնն ակցիօներական դարձնելու հարցը։

Ըստ սմին յայտարարվում է, որ Ընկերութեան պայմանագրի § 17-ի համաձայն, ժ... օրինաւոր կը համարվի, չը նայած ներկայ գտնվող բաժնետէրերի թւին։ 3—5

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Նոր-Ջուղայի, աշխատութիւն պ. Յ. Տէր-Յարութիւնեանցի, երկու հատոր...
» Հայոց երգագիր կամ դաստիարակութիւն մանկանց, Գ. Պատկանեանի—6...
» Հայոց, սկզբից մինչեւ մեր օրերը, Ստ. Պալասանեանի 1 ր. 50 կ.
» Հայոց գրականութեան, Ստ. Պալասանեանի, կազմած—85 կ.
» Հայոց Մովսէս Խորենացու աշխարհ. թարգ. Խորէն Ստեփանէի—1 ր.
» Ընդհանուր, Պ. Սիմէօնեանցի, երկու հատոր—1 ր. 80 կ.
» Հայոց, Հ. Հ. Թէրճիմանեանի, պատկերազարդ—50 կ.
» Հայոց, Գարագաշեանի, չորս հատոր—4 ր.
» Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսների եւ Կովկասեան հայերի 19-րդ դարում, ... հատոր, աշխատութիւն Ալ. Երիցեանի—4 ր.
» Ղեւոնդեաց մեծ վարդապետի հայոց—2 ր.
» Տիեզերական Ստ. Տարօնեցւոյ Ասողկան—2 ր.
» Ագաթանգեղոսի—1 ր.
» Ներսիսեան դպրոցի Ստ. Մալխասեանց—բաժանվում է ձրի։
» Սեբէոսի եւ Մ. Խորենացի, Ստ. Մալխասեանի 40 կ.
» Աղուանից երկրի, Մ. վարդ. Բարխուդարեանի—1 ր.
» 75-ամեայ գոյութեան Ներսիսեան դպրոցի, աշխատութիւն Ա. Երիցեանի...
» Հայոց, Ուխտանէս եպիսկոպոսի—1 ր. 20 կ.
» Սեբէոսի եպիսկոպոսի ի Հերակլն—2 ր.
» Հայոց Յովհաննէս Կաթողիկոսի Դրասխանակերտցւոյ—3 ր.
» Աղուանից աշխարհի, Մովսէս Կաղանկատուացւոյ—2 ր.
» Եղիշէ վարդապետի եւ հայոց պատերազմի համար—60 կ.
» Ժողովոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, Ա. եպիսկոպոս Մխիթարեանի—20 ...
» Սամուէլ քահանայ Անեցւոյ. Ա. Տէր-Միքէլեանի—1 ր. 20 կ.
» Առաքել վարդապետ Դաւրիժեցւոյ—2 ր.
» Եկեղեցական, Սոկրատայ Սքոլաստիկոսի—2 ր.
» Հայկական Տպագրութեան, երկու հատոր, Լէօյի—3 ր.

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ» գրքի պահեստը մեզ մօտ է։

Տպագրութեան է յանձնված «ՊՈՄՊԷՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ», լորդ Լի... թարգմ. Յ. Միրզայեանի եւ «ԿԵԱՆՔԸ ԾՈՎԵՐԻ ԽՈՐՔՈՒՄ» (պատկերազարդ) Լու... թարգմ. Ստ. Մալխասեանի։

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ «ГУТТЕНБЕРГЪ». Г. Галустяну. Л... Меликовская ул. № 11. 2—...

ՍՏԱՑԵԼ ԵՆՔ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԵՒ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՍԵԶՈՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱ...

տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆ...

Ընդունում ենք, մեր կտորներից, ամեն... տեսակ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ (ЗАКАЗЫ), որոնք ... տացված են արտասահմանեան և ռուսական ամեն... յայտնի գործարաններից։

Մագազինին կից բացել ենք նոր բաժա... մունք, բացառապէս կանանց վերնազգեստն... րի համար, կարված ամենավերջին տարազով։

ԳՆԵՐԸ ԱՄԵՆՔԻՆ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ

Դիմել՝ եղբ. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻ...

Գոլովինսկի պրօսպէկտ, տուն Քաշվէթեան ս. Գէորգ եկե... ղեցու, առաջին գիմնազիայի հանդէպ։ 2—...

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ"

ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները ա... Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄ, կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՅՆԱՅԱ» եւ ... րակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։

Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։

Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն

Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութինը № 772։ (հ. կ.)

31—100